

kring van pensioenspecialisten

Notitie: 'Evaluatie nFTK'

**Kring van Pensioenspecialisten
Werkgroep nFTK**

Februari 2019

Inhoud

1. Relevantie Evaluatie nFTK.....	3
2. Opzet en doelstellingen van het (n)FTK.....	4
3. Voorbeelden inconsistenties	7
a) Kortingen pensioenen.....	7
b) Communiceerbaarheid	8
c) Premie.....	8
d) Beleggingsbeleid	9
e) Reële dekkingsgraad.....	10
f) Reikwijdte beleidsdekkingsgraad	10
g) Haalbaarheidstoets.....	12
h) Waardering activa en passiva.....	12
i) Doelstelling	13
j) Terminologie.....	13
4. Het belang van consistentie	15
Gevolgen voor het premieniveau	15
Gevolgen voor korten van pensioen.....	15
5. Tot slot.....	16
6. Verantwoording.....	16
Leden van de Werkgroep nFTK	16

1. Relevantie Evaluatie nFTK

Bij een exercitie als de evaluatie van het nFTK, uitgevoerd aan de vooravond van een nieuw pensioenstelsel in Nederland, is het natuurlijk de vraag wat de toegevoegde waarde ervan nog is. Immers, er wordt gewerkt aan een nieuw pensioenstelsel, dat in 2020 zou moeten worden ingevoerd. Men kan denken, dat een evaluatie van het nFTK (met bijpassende aanbevelingen) daarom al achterhaald zou zijn voordat het is uitgebracht.

Waarom dan toch een brede evaluatie van het nFTK?

De Werkgroep ziet vier mogelijke scenario's met betrekking tot de komst van een nieuw stelsel.

1. De onderhandelingen worden weer op korte termijn opgepakt en leiden alsnog tot een nieuw stelsel in 2020 met integrale werking voor zowel ingegane, uitgestelde en nog op te bouwen pensioenen.
2. Er komt voor 2020 een nieuw stelsel, maar dit richt zich uitsluitend op nog op te bouwen pensioenen.
3. Er komt een nieuw stelsel, waarbij fondsen de mogelijkheid krijgen te opteren om in het oude stelsel te blijven.
4. Het lukt niet om voor 2020 te komen tot een nieuw stelsel.

Alleen in scenario 1 zal het (n)FTK op korte termijn volledig tot het verleden behoren. De Werkgroep acht de kans op realisatie van scenario 1 minimaal. Dat betekent dat ongeacht de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe stelsel het FTK nog langere tijd in meer of mindere mate relevant zal blijven. Dat maakt het zinvol ook buiten de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe stelsel, het nFTK serieus te onderzoeken.

Dit staat los van de meer principiële vraag of het (n)FTK het beste kader is om de pensioenbelangen te borgen. Die vraag staat indringend op diverse agenda's van discussie, maar valt buiten de reikwijdte van deze notitie.

2. Opzet en doelstellingen van het (n)FTK

Het (n)FTK is een nominaal kader. De enige bepalingen inzake indexatie in de regelgeving zijn van beperkende aard. Indexatie is daarmee niet als doelstelling in het (n)FTK meegenomen. Binnen het (n)FTK wordt een bepaalde waardering gegeven aan de nominale verplichtingen van een fonds. Daarbovenop dienen fondsen een buffer aan te houden die groot genoeg is om bepaalde schokken op financiële markten of schokken van andere aard op te kunnen vangen. Deze schokken zijn zo gedefinieerd, dat zij statistisch eens in de veertig jaar zouden kunnen voorkomen. Deze buffer biedt de nominale aanspraken dus bescherming tegen schokken tot maximaal de voorgeschreven omvang.

Uit de technische constructie van het (n)FTK kan worden afgeleid, dat de doelstelling van de regelgeving is een (zo hoog mogelijke) garantie te geven voor de nominale aanspraken van deelnemers, waarbij de garantie onder voorbehoud is van extreme omstandigheden.

Het is inmiddels mogelijk over de afgelopen periode te bekijken of de desbetreffende schokken zich daadwerkelijk hebben voorgedaan. In onderstaande tabellen is dit in beeld gebracht. Van de voorgeschreven schokken acht de Werkgroep de aandelenschok en de renteschok verreweg het meest relevant. Daarbij is het beleggingsprofiel van pensioenfondsen over het algemeen zo ingericht, dat zij minder risico lopen voor rentestijging, dan dat zij doen voor rentedaling. In de buffer is een deel bedoeld om schokken inzake rentedaling op te vangen. Daarom heeft de Werkgroep uitsluitend de schok van de rentedaling meegenomen. In de tabellen worden verliezen/dalingen weergegeven. Winsten zijn daarom als negatieve getallen weergegeven. Voor het aandelenrisico is uitgegaan van de AEX. Hiervoor had ook de herbeleggingsindex of de MSCI World index gekozen kunnen worden. Wij verwachten dat een andere keuze geen materieel andere conclusie zou opleveren. Voor het renterisico is uitgegaan van de Rente Termijn Structuur op de ijkpunten 10 jaar en 20 jaar. Dit levert de volgende tabellen op.

Jaar	AEX	Verlies	Toegestaan verlies	AEX binnen marge?
2007	515,77			
2008	245,94	52,3%	30%	X
2009	335,33	-36,3%	30%	V
2010	354,57	-5,7%	30%	V
2011	312,47	11,9%	30%	V
2012	342,71	-9,7%	30%	V
2013	401,79	-17,2%	30%	V
2014	424,47	-5,6%	30%	V
2015	441,82	-4,1%	30%	V
2016	483,17	-9,4%	30%	V
2017	544,58	-12,7%	30%	V
2018	487,88	10,4%	30%	V

Uit deze tabellen kan de conclusie worden getrokken dat het FTK niet bestendig was tegen de koersontwikkeling in 2008. Immers de AEX daalde met 52,3%, terwijl fondsen slechts 30% moesten kunnen opvangen.

Maar in de jaren 2009, 2010, 2011, 2013, 2015, 2017 en 2018 bleven de ontwikkelingen op de beurzen binnen de marges volgens de FTK regels.

In 2012, 2014 en 2016 is er iets bijzonders aan de hand. Toen daalde de rente meer dan de vereiste buffers van de fondsen konden opvangen. Maar in diezelfde jaren is de AEX juist gestegen. Op aandelen maakten fondsen winst, terwijl zij een buffer moesten aanhouden om verlies op diezelfde aandelen op te kunnen vangen. Dat betekent, dat fondsen met een gespreide beleggingsportefeuille de verliezen op de rente voor een belangrijk deel konden opvangen met de buffers voor en winsten op aandelen.

10-jaars-rente				
Jaar	Stand 31-12	Daling	Toegestane daling	Binnen marge?
2007	4,74%			
2008	3,80%	0,95%	1,14%	V
2009	3,68%	0,12%	0,91%	V
2010	3,43%	0,25%	0,88%	V
2011	2,62%	0,81%	0,82%	V
2012	1,74%	0,87%	0,63%	X
2013	2,16%	-0,42%	0,42%	V
2014	1,02%	1,14%	0,52%	X
2015	1,02%	0,00%	0,25%	V
2016	0,67%	0,35%	0,24%	X
2017	0,90%	-0,23%	0,16%	V
2018	0,83%	0,08%	0,22%	V

20-jaars-rente				
Jaar	Stand 31-12	Daling	Toegestane daling	Binnen marge?
2007	4,98%			
2008	3,92%	1,05%	1,19%	V
2009	4,22%	-0,30%	0,94%	V
2010	3,82%	0,40%	1,01%	V
2011	2,93%	0,89%	0,92%	V
2012	2,36%	0,57%	0,70%	V
2013	2,79%	-0,43%	0,57%	V
2014	1,66%	1,13%	0,67%	X
2015	1,61%	0,05%	0,40%	V
2016	1,22%	0,39%	0,39%	X
2017	1,44%	-0,22%	0,29%	V
2018	1,36%	0,08%	0,35%	V

Per saldo heeft (n)FTK dus achteraf gezien een garantie op de nominale aanspraken van deelnemers gegeven over de jaren 2009, 2010, 2011, 2013, 2015, 2017 en 2018, terwijl over de jaren 2012, 2014 en 2016 zo goed als een garantie is gegeven.

Dit betekent, dat als de pensioenen gekort moeten worden in enig ander jaar dan 2008 (om precies te zijn in 2009 als gevolg van de ontwikkelingen in 2008), het (n)FTK niet heeft gebracht wat ermee werd beoogd. Het bevreemdt dan dat op brede schaal kortingen nodig zijn geweest en binnenkort lijken te gaan zijn, terwijl de buffers doorgaans toereikend zouden moeten zijn geweest. Er lijkt elders in het financieel stelsel een “lek” te zijn waar dit door wordt veroorzaakt. In het volgende hoofdstuk gaat de werkgroep daar dieper op in.

3. Voorbeelden inconsistenties

In het vorige hoofdstuk zijn we geëindigd met de veronderstelling dat zich in het FTK van pensioenfondsen een “lek” bevindt, waardoor te lage dekkingsgraden ontstaan met als gevolg kortingen van pensioen. In dit hoofdstuk kijkt de Werkgroep naar de mogelijke oorzaak van dit “lek”, namelijk de diverse inconsistenties in het financieel stelsel.

a) Kortingen pensioenen

Inconsistentie tussen: verschillende regels voor het korten van pensioenen

Gevolg: onbestuurbaarheid pensioenfondsen; onnodige kortingen

Onder het nFTK zijn er twee situaties waarin een fonds verplicht is om pensioenen te korten. De eerste is als het fonds blijkens het herstelplan onvoldoende herstelcapaciteit heeft. Onvoldoende herstelcapaciteit heeft daarbij een horizon van tien jaar. De tweede is als het fonds vijf opeenvolgende jaren een dekkingstekort heeft.

Besturen van pensioenfondsen worden geacht te sturen op herstel in tien jaar, maar moeten toch korten als het herstel in vijf jaar niet is gerealiseerd. Dit is te vergelijken met een huurder die een betalingsregeling heeft voor zijn huurachterstand, zich aan die regeling houdt en dan toch wegens huurachterstand uit zijn huis wordt gezet. Deze dubbele regeling maakt het voor besturen van pensioenfondsen onnodig lastig om sturing te geven aan een tekortsituatie.

Overigens kan men zich afvragen wat het nut is van een verplichte korting van pensioenen in een situatie waar het herstelplan aantoont, dat deze korting niet nodig is om de belangen van de deelnemers te borgen. Ook de ‘dakpanmethode’ is een voorbeeld van inconsistente regelgeving. Als een pensioenfonds een tekortsituatie binnen tien jaar opgelost moet hebben, leert een simpele rekensom dat het fonds een jaar later nog negen jaar heeft om het tekort op te lossen. De ‘dakpanmethode’, waarbij een fonds een jaar later nog altijd tien jaar de tijd heeft om een tekort in te lopen is in dezelfde beeldspraak te vergelijken met een betalingsregeling waar je je niet aan hoeft te houden.

Per saldo is een herstelplan dus een afspraak tussen het fonds, de deelnemers en de toezichthouder waar men zich enerzijds niet aan hoeft te houden en waar men anderzijds gestraft kan worden (in de vorm van kortingen) als men zich er wel aan houdt.

Zeker in een zo belangrijk onderwerp als het korten van pensioenen is het door elkaar lopen van twee soorten regelgeving desastreus voor het vertrouwen van het publiek.

- De werkgroep beveelt aan regelgeving met betrekking tot korten van pensioenen te beperken tot één, consequent doorgevoerde, regeling.

b) **Communiceerbaarheid**

Inconsistentie tussen: ambitie en communicatie

Gevolg: de deelnemers krijgen geen of misleidende informatie en verwachten meer pensioen dan zij zullen krijgen.

Communiceren over pensioen heeft als doel het managen van verwachtingen bij de deelnemer (primair deze belanghebbende; alle anderen, zelfs de werkgever, komen op het 2^e of 3^e plan) De deelnemer wenst duidelijkheid over wat hij kan verwachten.

UPO's, Pensioen 1-2-3, dekkingsgraden, pensioenresultaten en jaarverslagen geven de meeste deelnemers geen inzicht in de koopkracht van het pensioen dat ze straks kunnen verwachten en in de risico's daarvan. De deelnemer wordt overladen met informatie maar de informatie die relevant voor hem is kan hij niet vinden.

- De werkgroep beveelt aan de deelnemers inzicht te geven in het eigen pensioen in euro's van nu.

De URM uit de wet pensioencommunicatie is daar een eerste aanzet toe. De volgende stap is dat pensioenuitvoerders verantwoording gaan afleggen aan deelnemers door uit te leggen waarom hun verwachte pensioenbedragen:

- 1) afwijken van de ambitie
- 2) afwijken van de bedragen van vorig jaar.

Door de uitleg hiervan kunnen pensioenfondsen het vertrouwen van de deelnemers (her)winnen.

c) **Premie**

Inconsistentie tussen: grondslagen premiestelling versus grondslagen technische voorzieningen

Gevolg: dalende dekkingsgraden

Een van de veelbesproken onderwerpen in de evaluatie van het FTK is de stabiliteit van de premie en het feit, dat deze in veel gevallen structureel te laag wordt vastgesteld. De ontoereikende premie en de schadelijke gevolgen daarvan is door vele anderen al in de discussie ingebracht.

De werkgroep wil in haar notitie vooral naar voren brengen dat bij de vaststelling van de premie wel en bij de berekening van de technische voorzieningen niet met verwacht rendement gerekend mag worden.

Een belangrijke reden om voor de premie een afwijkende grondslag te hanteren is de grote volatiliteit van de uitkomst bij het hanteren van de reguliere grondslagen (die ook bij de technische voorziening wordt toegepast). Werkgevers en (in iets mindere mate) werknemers hebben behoefte aan een stabiele premie om financiële planningen te kunnen maken.

Voor een stabiele premie is het evenwel niet noodzakelijk om deze op gedempte grondslagen vast te stellen. Wanneer de premie wordt vastgesteld op basis van de reguliere grondslagen van het moment en vervolgens voor de contractperiode van bijvoorbeeld vijf jaar wordt vastgezet is de premie evengoed stabiel. In dat geval is de hoogte van de premie wel de beste schatting van wat er noodzakelijk is.

Natuurlijk verandert de noodzakelijke premie als gevolg van gewijzigde omstandigheden. Bewegingen in de rentestand kunnen hiervan de oorzaak zijn, maar ook een nieuwe sterftetafel of een wijziging van de samenstelling van het deelnemersbestand.

Dat betekent, dat gedurende de periode waarvoor de vaste premie geldt de feitelijk te ontvangen premie hoger of lager is dan de op basis van actuele inzichten benodigde premie. Verzekeraars zijn onder Solvency 2 verplicht om de contante waarde van dat verschil te activeren (als de feitelijke premie hoger is dan de benodigde) of te passiveren (als de feitelijke premie lager is dan de benodigde). Boekhoudkundig wordt dit bij verzekeraars overigens indirect gedaan door het bij de technische voorziening te betrekken.

- De Werkgroep beveelt aan de regels voor pensioenfondsen op dit punt gelijk te trekken met die van verzekeraars. Zij pleit daarom voor opname van een actief- of passiefpost premieverschillen. Deze balanspost bestaat uit de contante waarde van het verschil tussen de naar actuele begrippen noodzakelijke premie en de feitelijk te verwachten premie. De contant making zou moeten geschieden voor de hele resterende periode waarvoor de premie is vastgesteld. Naarmate de contractperiode verstrijkt wordt de resterende periode steeds korter en de balanspost (bij gelijkblijvende omstandigheden) steeds kleiner om aan het eind van de contractperiode op nul uit te komen. Deze balanspost fluctueert met de rentestand, de sterfte-ontwikkeling, de mutaties in het deelnemersbestand en de afwijkingen van deze grootheden ten opzichte van de verwachting. Met deze fluctuaties zou in het vereist eigen vermogen rekening moeten worden gehouden.

d) Beleggingsbeleid

Inconsistentie tussen: grondslagen premiestelling versus grondslagen technische voorzieningen (2)
Gevolg: geen passend beleggingsbeleid mogelijk

Het verschil tussen de grondslagen van de premie en die van de technische voorzieningen heeft nog een tweede gevolg.

De waardering van de technische voorzieningen gaat uit van zekerstelling van nominale aanspraken. Het houdt geen rekening met indexering, maar kent een verplichting om vermogen aan te houden voor risico's die het fonds loopt. Het ideale beleggingsbeleid volgens dit model is volledige kasstroommatching met vastrentende waarden met een laag debiteurenrisico.

De waardering van de premie, althans de rendementsgedempte premie, gaat niet uit van zekerheid, maar van het kunnen toekennen van indexatie. Het kent ook geen opslag voor risico's die het fonds loopt. Het ideale beleggingsbeleid volgens dit model is een grote portefeuille zakelijke waarden en vastrentende waarden met een hoog rendement en bijbehorend risico.

Beleggers van een pensioenfonds moeten hun werk dus doen aan de hand van twee elkaar tegensprekende richtlijnen. Natuurlijk hebben zij daar een praktische oplossing voor bedacht. Zij beleggen een gedeelte van de portefeuille (de matchingsportefeuille) volgens het eerstgenoemde principe en een ander gedeelte (de returnportefeuille) volgens het tweede principe. Per saldo resulteert dat echter in een totale beleggingsportefeuille die ver af staat van de ideale portefeuille die past bij zowel het ene als het andere principe.

- De werkgroep beveelt aan voor alle toepassingen uit te gaan van hetzelfde rekenmodel. Zie ook hoofdstuk 4.

e) Reële dekkingsgraad

Inconsistentie tussen: betekenis van de term ‘reële dekkingsgraad’ in algemeen spraakgebruik versus definitie in de Pensioenwet

Gevolg: verwarring bij iedere betrokkene

In het rapport *Evaluatie wet aanpassing FTK* is te lezen (p.34) dat vrijwel alle pensioenfondsen de verplichte publicatie van de reële dekkingsgraad als een papieren tijger beschouwen die weinig inzicht biedt in de werkelijke indexatiecapaciteit van een fonds. Enkele fondsen zien wel het nut van publicatie van een reële dekkingsgraad, maar de eigen definitie hiervan wijkt af van de wettelijke definitie. De term ‘reële dekkingsgraad’ suggereert dat de verplichtingen tegen een reële rente zijn verdisconteerd, wat niet het geval is. Met het verdisconteren van de indexatiekasstromen tegen het verwachte rendement op aandelen (volgens het parameterbesluit 7%, waarop nog afslag van 25 bps wordt gedaan) probeert de definitie wellicht aan te sluiten bij het bij pensioenfondsen in de praktijk veel voorkomende onderscheid tussen een *matching portefeuille* en een *return portefeuille*, maar de uitkomst is nietszeggend. De conclusie van de Werkgroep is dat dit onderdeel kan worden geschrapt.

- De Werkgroep beveelt aan hiervoor in de plaats de “beoogde” dekkingsgraad te hanteren. De “beoogde” dekkingsgraad is de dekkingsgraad waarbij het fonds, uitgaande van het door haar gekozen beleid, naar verwachting haar ambitie kan waarmaken. De “beoogde” dekkingsgraad is de natuurlijke tegenhanger van het VEV (Vereist Eigen Vermogen). Het VEV hoort bij het risico van het fonds, de “beoogde” dekkingsgraad past bij de doelstelling. Als de dekkingsgraad die hoort bij het VEV en de “beoogde” dekkingsgraad te veel uit elkaar lopen, loopt of het fonds meer risico dan nodig is, of de doelstelling, gegeven de benodigde opbrengst, is niet haalbaar. Met de “beoogde” dekkingsgraad wordt een term gebruikt die ook door deelnemers wordt begrepen.

f) Reikwijdte beleidsdekkingsgraad

Inconsistentie tussen: twee maten om toereikendheid van de financiële positie te meten

Gevolg: onduidelijkheid bij aansturing; ongewenste besluiten over kortingen

Aan het eind van de brief aan de Tweede Kamer van 8 maart 2018 wordt vermeld dat het merendeel van de respondenten kanttekeningen plaatst bij enkele minder fundamentele aspecten van het aangepast financieel toetsingskader, zoals de reikwijdte van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is geïntroduceerd bij de aanpassing van FTK per 1-1-2015, bedoeld om een dekkingsgraad te hebben die als leidraad dient voor te nemen maatregelen als indexatie en korting en die niet te sterk aan fluctuaties onderhevig is. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste 12 maandelijkse dekkingsgraden.

Wij gaan hierna in op de in de brief van SZW genoemde kanttekeningen bij de reikwijdte van de beleidsdekkingsgraad en mogelijke maatregelen.

Kanttekening over reikwijdte beleidsdekkingsgraad

Uit rapport WTW:

1. Beleidsdekkingsgraad is een verbetering ten opzichte van het gebruik van de 3-maandsmiddeling in de rente
2. Nadeel is de toegenomen complexiteit;
3. Actuele dekkingsgraad is nog steeds van belang bij de vaststelling van kortingen.

Doel was vanuit een robuuste rekeneenheid een beleidsmaatregel uit te voeren die betrekking heeft op de toekomst. De vraag is of de beleidsdekkingsgraad, die een voortvloeisel is van ontwikkelingen in het verleden, het juiste middel hiervoor is.

Voorbeeld: er is in Q4 van 2018 een behoorlijk dalende tendens zichtbaar in de maandelijkse dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is op 31 december nog boven het niveau van toekomstbesteding indexeren (TBI-grens), hoewel kan worden voorzien dat de dalende maandelijkse dekkingsgraad ervoor zal zorgen dat de beleidsdekkingsgraad in de komende maanden van het nieuwe jaar onder de TBI-grens zal komen. Het bestuur kan toch een volledige indexatie toekennen wanneer het met een berekening kan aantonen dat het bij het toekennen van de indexatie boven de TBI-grens blijft. Anderzijds kan een bestendig stijgende dekkingsgraad gedurende de laatste zes maanden mogelijk niet voorkomen dat tot korten van pensioen wordt overgegaan, terwijl aannemelijk is dat deze maatregel niet nodig is, omdat de financiële positie inmiddels voldoende is. Ook bij het wel of niet korten van pensioen zitten beleidsdekkingsgraad en maandelijkse dekkingsgraad elkaar in de weg. Het criterium voor wel of niet korten is de beleidsdekkingsgraad (hetgeen mogelijk een jaar uitstel betekent) en voor de mate van korten is de actuele dekkingsgraad leidend. Het juist inschatten van het effect van de laatste ontwikkeling van de dekkingsgraad is aan het bestuur. Deze beleidsruimte wordt mogelijk gemaakt door een gezond-verstand-clausule op te nemen in de uitvoeringsovereenkomst, als onderdeel van de opdracht van sociale partners aan het bestuur.

Hierbij moet bedacht worden, dat een bestuur van een fonds vooraf getoetst wordt door DNB en achteraf opnieuw verantwoording moet afleggen aan DNB. Goed toezicht van DNB moet daarom vertrouwen opleveren, dat besturen deze verantwoordelijkheid kunnen dragen.

- De werkgroep beveelt aan de beleidsdekkingsgraad af te schaffen, dat voorkomt verwarring en neemt de schijn weg dat het niveau van de dekkingsgraad meevalt (want feitelijk is er al een daling ingezet) of tegenvalt (er is reeds een stijging gaande). Om te voorkomen dat ad hoc besluiten moeten worden genomen, wordt aangesloten bij de toch al gemaakte berekeningen van het herstelplan (waaruit dan de kolom voor de beleidsdekkingsgraad kan worden weggelaten).

g) Haalbaarheidstoets

Inconsistentie tussen: pensioenresultaat op lange termijn en verwachte indexatie en kortingen voor de komende jaren

Gevolg: ongelooftwaardigheid

Haalbaarheidstoetsen met pensioenresultaten kunnen een nut hebben indien een ondernemingspensioenfonds i.v.m. liquidatie wil opgaan in een ander (bedrijfstaking)pensioenfonds, waarbij bij de te kiezen bedrijfstakpensioenfondsen vergelijking plaatsvindt van pensioenresultaten met gelijke berekeningsgrondslagen voor de toekomst.

De Werkgroep adviseert niet alleen het pensioenresultaat als communicatiemiddel te gebruiken, want dit scheidt verwarring. Het pensioenresultaat, dat in de haalbaarheidstoets wordt berekend, behaalt hoogtes van tussen de 90 en 100%. Dat is inclusief waardevermindering. De boodschap die van een dergelijk hoog pensioenresultaat uitgaat is, dat het pensioen vrijwel volledig zal worden geïndexeerd. In werkelijkheid kan het zijn dat het fonds al jaren een dekkingsgraad heeft van minder dan 110% en er dus niet wordt geïndexeerd. De suggestie die van het hoge pensioenresultaat uitgaat wekt verwachtingen die hoogst waarschijnlijk niet kunnen worden waargemaakt.

Het laten zien van de pensioenresultaten voor verschillende generaties bij een pessimistisch, verwacht en optimistisch scenario kan overigens wel bijdragen aan het onderbouwen van de evenwichtige belangenbehartiging.

Per saldo is de technische uitwerking van de haalbaarheidstoets dusdanig, dat de toepassing in de praktijk niet of nauwelijks aansluit bij de oorspronkelijke bedoeling ervan.

- De Werkgroep beveelt aan de haalbaarheidstoets meer in overeenstemming te brengen met de berekeningsmethodiek en de uitkomsten die bij het herstelplan horen.

h) Waardering activa en passiva

Inconsistentie tussen: waardering Pensioenvoorziening op UFR en vastrentende beleggingen op marktwaarde

Gevolg: een voorzienbaar tekort wordt niet getoond op de balans

Voor zeer langlopende verplichtingen maken pensioenfondsen gebruik van een rekenrente die is gebaseerd op de zogenaamde UFR. De gedachte is, dat op zeer lange termijn er geen vastrentende waarden zijn om de verplichtingen af te dekken. De noodzaak van een UFR is erin gelegen, dat voor zover die waarden er wel zijn er geen liquide markt voor is, zodat het niet mogelijk is daar een betrouwbare marktwaarde voor te bepalen.

Echter, zeer langlopende vastrentende waarden zijn weliswaar beperkt beschikbaar, maar ze zijn er wel en fondsen maken daar ook gebruik van. Een fonds kan bijvoorbeeld een pensioenverplichting over 35 jaar hebben van € 1.000 en die hebben afgedekt door een obligatie van eveneens € 1.000. Het moge duidelijk zijn, dat de waarde van de combinatie van beide posten nihil is. Immers, er komt € 1.000 in en er gaat € 1.000 uit. De verplichting van € 1.000 wordt gewaardeerd op basis van de UFR, terwijl de bezitting wordt gewaardeerd op de marktwaarde. Naar de huidige marktomstandigheden is de marktwaarde hoger dan de UFR-waardering. Dat wil zeggen, dat het fonds per saldo een waarde op de balans laat zien, die het niet heeft.

Het fonds stelt zich daarmee rijker voor dan het is. Voor de goede orde: dit gebeurt binnen en conform de regels van verslaglegging. Eenzelfde effect treedt op als het fonds zijn verplichtingen afdekt middels derivaten.

- De Werkgroep beveelt aan het gebruik van de UFR alleen toe te laten voor zover de verplichtingen niet zijn afgedekt. Of anderzijds een post op de balans op te nemen die het verschil tussen de waardering op basis van de marktwaarde en de UFR weergeeft voor langlopende obligaties.

ij) Doelstelling

Inconsistentie tussen: maatschappelijke en technische doelstelling

Gevolg: korten pensioenen om de verkeerde reden

Natuurlijk is de maatschappelijke doelstelling van het FTK de bescherming van de belangen van de deelnemers. Maar in de technische uitwerking is die doelstelling vertaald naar: zorgen, dat een fonds de komende twaalf maanden in staat blijft de verplichtingen over te dragen aan een andere partij. Dit gaat zelfs zo ver, dat in bepaalde omstandigheden een fonds verplicht is pensioenen te korten als er nog een dekkingsgraad boven de 100% is. Dat betekent, dat de pensioenen ondergeschikt worden gemaakt aan de buffers. Doel en middel zijn verwisseld!

FTK is daarmee geworden tot een beschermingsprogramma voor de aandeelhouderswaarde van het fonds. Maar omdat een pensioenfonds geen aandeelhouders heeft is daarmee onduidelijk geworden wiens belangen er door de regels beschermd worden.

- De werkgroep beveelt aan het FTK integraal in dienst te laten staan van het belang van de deelnemers.

jj) Terminologie

Inconsistentie tussen: betekenis in dagelijks spraakgebruik en definitie in de Pensioenwet

Gevolg: verwarring bij lezers, gebruikers én deskundigen

Verschillende begrippen hebben een andere betekenis in een pensioencontext dan in het dagelijks spraakgebruik. Dit maakt de pensioenmaterie niet alleen onnodig moeilijk voor buitenstaanders, maar maakt het ook verwarrend voor deskundigen binnen de pensioenwereld. Eerder noemden wij de reële dekkingsgraad. Daarnaast zijn andere voorbeelden:

- **Herstelplan**
Het woord 'plan' suggereert, dat het hier gaat om een beleidsdocument. Een herstelplan bevat echter zelden beleidsvoornemens.
Een passend woord zou zijn: *herstelkalender*.

- *Gedempte kostendekkende premie*
Vaker is al gezegd, dat de gedempte kostendekkende premie de kosten niet dekt.
Een passend woord zou zijn: *gedempte premie*.
Alleen de zuivere kostendekkende premie zou dan nog kostendekkende premie genoemd kunnen worden.
- *Beleidsdekkingsgraad*
Een beleidsdekkingsgraad heeft niets van doen met beleid.
Een passend woord zou zijn: *gedempte dekkingsgraad*.
- *Reële dekkingsgraad*
De reële dekkingsgraad is niet de dekkingsgraad rekening houdend met inflatie en ook geen dekkingsgraad op realistische grondslagen.
Een passend woord zou zijn: *beoogde dekkingsgraad*.
- *Vereist eigen vermogen*
Het vereist eigen vermogen is het vermogen dat hoort bij het risicoprofiel. Het staat los van het benodigde vermogen voor het kunnen behalen van de doelstelling van het fonds.
Een passend woord zou zijn: *vereist risicovermogen*.
- *Toeslagen*
De wet kent het begrip toeslagen. Deze term suggereert, dat het hier gaat om een luxe onderdeel van het pensioen. De maatschappelijke onrust maakt echter duidelijk, dat dit niet als luxe, maar als essentieel onderdeel gezien wordt.
Een passend woord zou zijn: *indexatie*.

4. Het belang van consistentie

(n)FTK biedt – behoudens extreme omstandigheden – nominale zekerheid van pensioenen, maar maakt dit niet waar nu er tien jaar na het ontstaan van de crisis (en ongeveer vijf jaar na het einde ervan) nog altijd serieus met pensioenkorting rekening gehouden moet worden. Waar het FTK bedoeld was om stabiliteit en zekerheid te brengen, heeft het juist veel onzekerheid over pensioenen opgeleverd. Als belangrijkste oorzaak van het niet behalen van de beoogde doelstellingen van (n)FTK zien wij de intrinsieke inconsistentie van het systeem. In het vorige hoofdstuk zijn hiervan verschillende voorbeelden naar voren gekomen.

- De Werkgroep pleit voor gebruik van één rekenmodel voor alle toepassingen.

Gevolgen voor het premieniveau

Dit betekent voor bepaalde fondsen, dat de premie met tientallen procenten verhoogd moet worden. Dit is een pijnlijke maatregel, maar noodzakelijk om de gezondheid van fondsen te verbeteren. Het kan zijn, dat sociale partners dit compenseren door de pensioentoezegging te versoberen. Ook dat is een hard gelag, maar de Werkgroep is ervan overtuigd dat de deelnemer meer gebaat is bij een lage pensioentoezegging die wordt waargemaakt dan bij een hoge pensioentoezegging waarop zal moeten worden gekort.

Daarnaast leidt het deels financieren van nieuw op te bouwen pensioenen uit de opgebouwde reserves voor reeds opgebouwde pensioenen tot, als ongewenst beschouwde, intergenerationele herverdeling van gelden.

Gevolgen voor korten van pensioen

De doelstelling van het (n)FTK is de nominale pensioenen zoveel mogelijk te garanderen. Dat betekent dat het systeem tekort schiet op het moment, dat er pensioenen gekort moeten worden. Het korten van pensioenen zou binnen het systeem een alleruiterste laatste maatregel moeten zijn. Dat betekent, dat het geen verplichting zou kunnen zijn die automatisch uit cijfers voortvloeit. Om pensioenen te kunnen korten, zou men buiten het systeem moeten treden. Dit betekent, dat het korten van pensioenen een verantwoordelijkheid van het bestuur moet zijn. Het bestuur zal die verantwoordelijkheid moeten nemen gebruik makend van alle beschikbare informatie, waaronder de aan- of afwezigheid van haalbare alternatieven.

- De werkgroep beveelt aan om, door DNB competent geachte, bestuurders van pensioenfondsen het vertrouwen hiervoor te geven. Ook de toezichthouder zelf verdient het vertrouwen, dat hij in staat is de afwegingen van de besturen om wel of niet te korten adequaat te beoordelen.

5. Tot slot

Het FTK heeft de afgelopen jaren naar de mening van de Werkgroep zijn doelstellingen onvoldoende waargemaakt. De Werkgroep heeft in deze notitie de relevante knelpunten benoemd en toegelicht. Ongeacht de ontwikkelingen met betrekking tot het nieuwe stelsel zal het FTK zeer waarschijnlijk nog langere tijd relevant blijven.

De KPS werkgroep nFTK is graag bereid om haar waarnemingen in een persoonlijk onderhoud nader toe te lichten.

6. Verantwoording

Dit rapport vormt het resultaat van de discussies die in de Werkgroep zijn gevoerd en is gebaseerd op de brede praktijkervaring van de leden van de Werkgroep. De aanbevelingen worden gedragen door de leden van de Werkgroep, wat niet automatisch betekent dat het de mening van alle individuele leden betreft.

De KPS streeft naar discussie ten aanzien van alle relevante pensioentema's. Het bestuur van de KPS heeft kennisgenomen van deze rapportage, kan zich vinden in de aanpak van de Werkgroep en onderkent het belang van de door de Werkgroep gerapporteerde bevindingen.

Wat is KPS ?

Stichting Kring van Pensioenspecialisten (KPS) is een platform waar de leden hun pensioen kennis en -ervaring met elkaar delen. Dit vindt o.a. plaats in studiebijeenkomsten, congressen en werkgroepen. Ook is er gelegenheid tot netwerken. KPS heeft een brede samenstelling aan leden met diverse achtergronden: pensioenfondsen, levensverzekeraars, ppi's en vermogensbeheerders. Maar ook de advieswereld is vertegenwoordigd. Alle relevante specialismen, zoals actuaariaat, accountancy, advocatuur, communicatie en HR, lopen daar dwars doorheen. Bij KPS zijn ca. 300 leden aangesloten. Meer informatie: www.kps.nl.

Leden van de Werkgroep nFTK

Henk Bets

Arno Eijjenraam

Barend de Leijster

Alexander van Stee

Disclaimer @2019, Kring van Pensioenspecialisten (KPS), De Wel 14-16, Hoevelaken

Nadere informatie over de uitgaven van de KPS vindt u op www.kps.nl

Alle auteursrechten en databankrechten van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij KPS.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen en behoudens gebruik voor interne doeleinden, mag niets uit deze uitgave worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door kopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de KPS. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s) en de KPS deswege geen aansprakelijkheid voor de gevolgen van eventueel voorkomende fouten en onvolledigheden.